జయమూ అపజయమూ

జైలు వార్డరు వచ్చి నవారు నేస్తున్న సీతారాముణ్ణి భుజం తట్టాడు :

'నీ కోసం ఎవరో వచ్చారు పంతులూ. లేలే అయినా నిన్ను రాతకోతలకని యీ గదికి పంపించాం గాని, నవారు నేయమని ఎవరు చెప్పారయ్యా?'

'రాతకోతల కంటె నేయటమంటేనే నాకిష్టం సింహాద్రిగారూ. అయినా నా కోసం వచ్చేవాళ్ళెవరూ వుండరే.' అని సీతారాముడు లేచి నిలబడ్డాడు.

'ఏమో. నాకేం ఎరిక? ఎవరో ఆడపిల్ల. కిందటి నెల గూడా ఆలస్యంగా వచ్చి తిరిగి పోయిందని సూపరెంటు గుమాస్తాగారు చెబుతున్నాడు. పేదరుపులు అదుస్తావు నీకేం తక్కువయ్యా. నిన్ను మగాళ్ళే 'లవు' చేస్తుంటే ఆడాళ్ళు 'లా' జెయ్యరంటయ్యా.'

వార్డరు సింహాద్రి జోక్‌తో ఆ గదిలో నవారు నేస్తున్న ఖైదీలందరూ పగలబడి నవ్వసాగారు.

*   *   *

కటకటాల యీవల నిలబడి, సీతారాముడు తన తలమీద జైలు టోపీ తీసి ముఖం తుడుచుకొని, వరుసగా, ఆవేదనా పూరిత దైన్యవదనాలతో ఆత్రుతగా పరికిస్తున్న ఖైదీల బంధువుల్ని పరిశీలించి చూస్తున్నాడు. ఒక చివరగా జానకి కన్పించింది.

'జానకీ! నువ్వా...?'

అక్కడ కాపలావున్న వార్డరు - అందర్నీ హెచ్చరిస్తున్నాడు!

'తినుబండారాలూ, ఉత్తరాలూ ఏవీ ఆర్డరులేందే ఖైదీలకు యివ్వగూడదు. ఇనప వస్తువులు, బ్లేడ్లూ - ఎవరైనా - పట్టుబడితే - శిక్ష. అరగంట టయిం వుంది.'

వార్డరు కొంచెం దూరం సాగిపోయిందాకా తాత్సారించి జానకి కటకటాలను సమీపించింది. ఆమె మాటలకోసం పెనుగులాడుతున్నదని, తనను పోల్చుకోనీయని కన్నీళ్ళ తెరను చీల్చి చూస్తున్నదని సీతారాముడు గ్రహించాడు. కటకటాలకు తన కణతలను ఆనించి - మళ్ళీ పిలిచాడు. 'జానకీ...' అమె ఒక చేతితో ఇనుప కడ్డీలను పట్టుకొన్నది.

'నన్ను క్షమిస్తావా...సీతారాం'

'నిన్నా? నీ తప్పేముంది? పిచ్చిదానివి.'

'నేను ఓడిపోయాను. నీ కన్నా గొప్పదానిననుకొని ఒకసారి గర్వపడి మోసపోయాను. నేనే జయించాననుకొని అనుకొన్నాను. కాని విజయం నీది. నీ పాదాలను స్పృశించే అర్హత గూడా నాకు లేదు. ఒక్కమాట కోసం వచ్చాను. 'నిన్ను క్షమిస్తున్నాను' అను చాలు.'

సీతారాముణ్ణి గూడా మాటలు పెగల్చనీకుండా గుండెలో వున్నదేదో అపుతున్నది. జైల్లో నేర్చుకొన్న ఓర్పు, అంతః పరిశీలన గూడా

అతనికి కొంతసేపు తోడ్పడలేదు. కాని బొట్టూ, మంగళసూత్రమూలేని జానకి రూపుచూసి విభ్రాంతుడైనాడు; దానితో మాట పెగిలింది.

'జానకీ...'

జానకి అప్రయత్నంగానే పమిట చెంగును మెడకు చుట్టుకొన్నది. అశ్రుజలాన్ని దాచటానికి అటువైపు తిరగబోయింది?

'నా కెందుకు ఉత్తరం రాయలేదు - జానకీ'

'ఎందుకు? ఇక్కడ గూడా నీ శాంతిని నాశనం చేయటానికా? నీ పాదధూళిని శిరస్సున ధరించే అధికారాన్ని యిదివరకే కోల్పోయాను. ఇంకా పాపం చెయ్యమంటావా?'

'ఎప్పుడు...? ఏమైంది?'

'ఆరు నెలలయింది. ఆయన తాగుతున్నాడని నాకిదివరకే తెలుసు. కాని గుండె జబ్బు సంగతి తెలియదు. ఒకరోజు తెల్లవారుఝామున మెట్లమీద పడివున్నారు.'

జానకి వెక్కివెక్కి ఏడుస్తున్నది. కటకటాలలో ఇరికించిన కణతల్ని గట్టిగా సీతారాముడు వత్తుకొంటున్నాడు. గంట మోగింది.

వార్డరు సింహాద్రి మళ్ళీ భుజం తట్టాడు.

'ఎవురు పంతులూ. విధువురాలిగా వుంది'

'అవును...జానకి విధవ అయింది.' నవారు గదిలో నవ్వు ముఖాలన్నీ ముడుచుకొన్నవి.

* * *

ఆ వేసవి కాలంలో - వున్న వూళ్ళోనే - ఆర్. టి. సీ. వాళ్ళ బస్సు డిపోలో కాంటీనూ, ఫ్యాన్సీస్టోర్సు తీసుకొన్న సీతారాముణ్ణి - తెలివిన పడ్డావురా - అని పెద్దలందరూ మెచ్చుకొన్నారు. తల్లి పోతూ, మేనమామకు - తననూ, ఆస్తిని - అప్పగించినప్పటినుంచీ. ఆ మేనమామే సగం ఆస్తిని అస్తవ్యస్తం చేసినప్పటిదాకా, రికామీగా తిరిగినవాడు - ఇన్నాళ్ళిటికి - అమాయికత్వం నుంచి, గుడ్డును చీల్చుకొని

బయటబడ్డ కోడిపిల్లలాగా - బయటపడ్డందుకు, భద్రం, యింకా ఆతని స్నేహితులు సంతోషించారు. కాని సీతారాముడు ఎవరితోనూ విశేషించి గుండె విప్పి మాట్లాడే రకంకాదు.

* * *

సీతారాముడు-ఉలిక్కిపడి మళ్ళీ విన్నాడు. ఈ మిట్టమధ్యాహ్నం వేళ తనకోసం వచ్చే వాళ్ళెవరూ వుండరు, ఎవరైనా వుంటే బస్సు డ్రైవర్లే వుండాలి. మూడు ముక్కల ఆటకు వాళ్ళకు అప్పులు కావాలి.

అప్పుడే దుకాణం మూసి, వడగాలిని ఈదుకుంటూ యిల్లుచేరి, వరల భావిలోంచి నాలుగు కడవల చన్నీళ్ళు మీద కుమ్మరించుకొని వంట ప్రయత్నం మొదలు పెట్టాడు. పెరట్లో కోసుకొచ్చిన అర టాకును పడమటింటి పాటిమట్టి గోడవారగా వుంచబోతుండగా, బయట తలుపు మళ్ళీ చప్పుడై పిలుపు వినవచ్చింది. సీతారాముడు తడిగుడ్డల తోనే తలుపులు తెరిచి 'నువ్వా అత్తయ్యా...ఇంత ఎండలోనా?' అని విస్తుబోతూ నిలబడి పోయాడు..

కామేశ్వరత్త ఆ మాటలు వినిపించుకొన్నదో లేదోగాని, లోపలికి వచ్చింది.

'చెయి కాల్చుకొంటున్నావా నాయనా. పచ్చళ్ళ కోసం ఒక్క సారైనా మా యింటివేపు వస్తావేమో అనుకొంటాను.'

ముక్కాలిపీట ఆమె దగ్గిరిగా లాగి ముఖంలోకి చూశాడు. ఆమెకు తెలీదా—తనెందుకు వాళ్ళింటివేపు పోనిది? తన రమ్యహర్మ్యాలను కూలదోసింది. జానకిని తన నుండి దూరం చేసింది. తన బంగారు కలలలో ముళ్ళు చిమ్మింది. రాహుకేతువులవలె తన చంద్ర కిరణాలను మింగివేసింది. ఏమీ ఎరగనట్లు మాట్లాడుతున్నది. సీతారాముడి ముఖం రంగు మార సాగింది. ఇంకా తను అమాయికుడు కాదని ఎట్లా యీమెకు చెప్పటం? సీతారాముడు తనను తాను నిలదొక్కు కొన్నాడు.

'అలవాటయిపోయింది అత్తయ్యా...ఏదీ, క్షణం తీరటంలేదు...'

ఈ మాటల్ని గూడా ఆమె వినిపించుకొన్నదోలేదో.

'హైదరాబాదు పోతున్నావుట నిజమేనా సీతయ్యా?'

'నిజమేనత్తా. ఆర్.టి.సీలో డిపాజిట్టు కట్టాలి. కొట్టు పెద్దది చేస్తేగాని వీల్లేదంటున్నాడు భద్రం. అట్నించి బొంబాయి పోయి కొత్త సామాను తెద్దామనుకొంటున్నాను. చూస్తున్నావుగా - మనవూరు పెద్ద సెంటరవుతున్నది'

'ఏమీ లేదు—మరి నీకు తీరిక వుంటుందో, వుండదో అట్లా పోయినప్పుడు జానకిని చూసి వస్తావేమోనని.'

సీతారాముడు మళ్ళీ వులిక్కిపడ్డాడు.

'జానకా? హైద్రాబాదులో వుందా?'

'అల్లుడు వుద్యోగం మానుకొన్నాడుగా సీతయ్యా. హైద్రాబాదులో ఏదో వ్యాపారంలోకి దిగాడుట. ఏది నాయనా దూరాభారం, రాకపోకలూ లేవు.'

'అట్లాగేనత్తా.'

'అదేదో చిక్కడపల్లిట. అక్కడ వుంటున్నారు. దానికోసం ధర్మవరం చీరెకొని అట్టే పెట్టేను. వేరుశనగ పప్పంటే నాలిక కోసుకొంటుంది. నీకు తెలుసుగా. పచ్చి పప్పే బొక్కేసేవాళ్ళు మీరిద్దరూ. కాస్త పోయిచూచి యిది అందించిరా బాబూ నీకు పుణ్యం వుంటుంది.'

నిప్పువలె రయ్యిన వీస్తున్న వడగాలికి సీతారాముడి తడి ధోవతి ఆరిపోతున్నది. ఆమె చేతిలో సంచీ అందుకొంటూండగా గుండెలో పాత గాయం కలుక్కుమన్నది.

పెళ్ళైన తర్వాత జానకి పుట్టింటికి రాలేదు. మొగుడ్ని వుద్యోగం లోంచి వూడబెరికేశారని ఆ మధ్య వదంతి పొక్కింది. అయినా, ఈ వూరినీ అమ్మనూ, చెల్లినీ—తననూ—తన నీడగా చిన్నప్పటి నుంచీ తిరి గిన తననూ—చూడాలని ఎప్పుడూ అనిపించలేదా! జానకిని తనకు

కాకుండా చేయాలన్న మేనమామ యిష్టం—ఫలించిందా? తను చదువుకోలేదని, పల్లెటూరి సోమరిపోతని, తనకు వుద్యోగస్థుడే అల్లుడు కావాలనుకొన్న కామేశ్వరత్త యిష్టమే యిట్లా ఫలించిందా? లేక జానకి ఎప్పుడూ అనే తన అమాయకత్వమే—అన్నిటికీ మూలమా? రైలు బండిలో కునికిపాట్లు పడుతూ, సీతారాముడు—ఒక సారి తన కలలనూ, ఒకసారి లోపలి ఖద్దరు బనీను జేబులోని మూడువేల రూపాయల్నీ తలుచుకుంటూ గతాన్నంతా జ్ఞాపకం చేసుకొంటున్నాడు. ఎట్లా మరిచి పోవటం? జరిగి అయిదేళ్ళయినా—నిన్న లాగా వుంది. చెరిగిపోని నీడలాగా జానకి అతన్ని వెన్నాడుతూనే వున్నది.

* * *

సీతారాముడికి అర్థం కాలేదు. అల్లుడికి 'చిన్నకారు'న్నది. మాటలన్నీ 'టెలిఫోను'లోనే అని కామేశ్వరత్త చెప్పిందే. ఈ యిరుకు సందులో మోటారు షెడ్డు మీదిగదిలో కాపరం వుంటారా అనుకొంటూనే మెట్లెక్కి—పైకిపోయి తలుపుతట్టాడు. ఎవరూ పలకకపోయినా తలుపు తెరుచుకొన్నది. టేబిలుకు ఎదురుగా ఒకచేయివిరిగిన కుర్చీలో కూర్చొని, గదంతా పరికించి చూస్తున్న సీతారాముడికి బయటిగాలి రివ్వున తగిలింది. సగం తెరిచివున్న డ్రాయరులో గాలికి రెపరెప లాడుతున్న కాగితాలు రెండు పైకి ఎగురుతున్నవి. అప్రయత్నంగానే ఆ కాగితాలు చదువుతూ కూర్చున్నాడు.

* * *

సీతారాముడికి పరిస్థితులు అర్థమైనవి. అది జానకి చివరి వుత్తరం. ఒకనాడు - చీకూ చింతాలేని - మోహినీ అవతారంవలె జీవించి, తనవంటి పల్లెటూరి మిడిమిడి చదువుల వాణ్ణి చేసుకోనని నిరాకరించి, ఏదో కలలలోకంలోకి కనబడకుండా పోయిన జానకి దస్తూరిని అతడు యిట్టే పోల్చుకున్నాడు. జానకి వెళ్ళింది కలలలోకంలోకి కాదు. నరకలోకానికి. ఒంటరియై, అనాథగా జీవితాధ్యాయాన్ని ముగించ

బోతున్న ఆనాటి స్వప్నకన్య - దైన్యగాధంతా వుత్తరంలో వున్నది. 'అమ్మా నన్నెందుకు కన్నావు? నన్నెందుకు చదువుకోనిచ్చావు? ఏమేమోస్వప్నాల్లో తిరుగుతున్నదాన్ని నన్నెందుకు మందలించావు కాదు? ఒక్కదినం సుఖమెరుగను - అత్తవారింటికివచ్చి ఒక్కరోజు కంటినిండా నిద్ర ఎరుగను. నీవిచ్చిన సొమ్మూ, వున్నదీ అంతా వూడ్చుకుపోయింది. దెబ్బలతో నావళ్ళు గడుసుబారింది. ఒకముద్దూ, మురిపెమూ - ఎరగని యీ జీవితం ఎంతభారమైపోయిందమ్మా. మన యిల్లు అమ్మించి డబ్బు తెమ్మంటున్నారు. లేకపోతే నాకు చావుతప్పదు. ఆయన కోరికగూడా అదే. ఇల్లమ్మించి - నిన్నూ చెల్లినీ - నావలె అనాధల్ని చేయనా? ఇది నా ఆఖరి వుత్తరం. నేనిదివరకు వ్రాసిందంతా వచ్చి అబద్ధం. నేను పుట్టనే లేదని అనుకో అమ్మా. చెల్లి ఒక్కతే నీబిడ్డ అనుకో. నన్ను క్షమించు. నాకోసం ఏడవకమ్మా'.

* * *

సీతారాముడు లేచి ఇల్లు చూశాడు. అయిపోయిందా? తను ఆలస్యం చేశాడా? లోపల తనను అగ్నితో ఎవరో కాలుస్తున్నట్లున్నది.

ఇంతలోనే మెట్లమీద గాజులచప్పుడైనది. ఉత్తరంలోని జానకి, రెండు కిరసనాయిలు సీసాలతో ఎదురుగా ప్రత్యక్షమైనది.

'ఇల్లు రిపేర్లు చేస్తుంటే యిక్కడికి మారాం. కాఫీపెట్టనా? ఎంత మారిపోయావు సీతారాం. ఏమిటట్లా నిలబడే వున్నావు? ఏమిటా చూపు- బావా? నేనే... జానకిని. ఇల్లెట్లా కనుక్కొన్నావు? అంతా బాగు న్నారా? ఇప్పుడేం చేస్తున్నావు సీతారాం బావా?'

ఆమె నవ్వుతున్నది. బోసికొడ్తున్న మెడతోనే, బోసికొడుతున్న చెవులతోనే, గుండెలో అగ్నితో ఇంకొక్క క్షణంలో చావనున్న జానకి నవ్వుతున్నది. ఆడది! ఇదా అర్థం? ఆమెను చూసి సీతారాముడూ నవ్వాడు. జానకి కాఫీపెడ్తానని మళ్ళీ కిందకు పోయింది. సీతారాముడు- వుత్తరాన్ని మడిచి జేబులో పెట్టుకొన్నాడు. మళ్ళీ తీసి డ్రాయర్లోనే వుంచాడు.

తన జేబులోని మూడువేల రూపాయలు, కామేశ్వరత్త యిచ్చిన ధర్మవరం పట్టుచీర, వేరుశెనగపప్పు టేబులుమీద వుంచాడు.

సీతారాముడు — ఆమె రాగానే అన్నాడు:

'నాకు చాలాపనుంది జానకీ. ఇవిగో — మీ అమ్మ నీకు అందించమని చెప్పింది. మీ ఆయన ఎప్పుడొస్తాడో.'

'ఆయనా...ఆయనా?...క్లబ్బుకు వెళ్ళి ఆలస్యంగా వస్తుంటారు నాకోసం...నాకోసం... ప్రత్యేకంగా వచ్చావా యింతదూరం బావా? భోజనం చేయకుండా ఎట్లా వెళ్తావు?'

'వీల్లేదు. నాకోసం మనుషులు కాచుకొని వున్నారు. మళ్ళీ వస్తాను.'

'కాఫీ...'

సీతారాముడు కాఫీ తాగుతుండగా — ఆమె అన్నది. 'నీకు జ్ఞాపకం వుందీ. ఒకసారి నన్ను పేరు మార్చుకోమని చెప్పావు. జానకి — రాముడి భార్యగా సుఖపడలేదు — నాకు భయంగా వుంది — అన్నావు జ్ఞాపకముందీ?'

'ఏదో ఎగతాళికి అనివుంటాను. ఇప్పుడు నీకేం తక్కువైందని— జానకీ. డబ్బు లెక్కపెట్టుకో మళ్ళీ వస్తాను.'

'ఎప్పుడూ!'

అప్పటికే సీతారాముడు మెట్లు దిగి పోయాడు.

* * *

పెళ్ళయిన అయిదేళ్ళకు పుట్టింటికి తిరిగి వచ్చింది - జానకి. వస్తూనే - 'అమ్మా - ఎందుకు పంపించావు అంత డబ్బు? ఇల్లు తాకట్టు పెట్టేనా? చెల్లి పెళ్ళి సంగతేమన్నా ఆలోచించావా?? నేను యిదివరకే వద్దని మొత్తుకోలేదా?' అని ప్రశ్నమీదప్రశ్న కురిపించింది.

కామేశ్వరమ్మ విస్తుపోతూ ఎదురు ప్రశ్న వేసింది.

'ఏమి డబ్బా - ఎవరు పంపించారంటావే - జానకీ?'

'అదే - నువ్వు సీతారాం బావచేత పంపిన మూడువేలూ'

'నేనా? సీతారాముడు వెర్రి బాగుల వాడని తెలీదుటే నీకు? భాగస్తుడి డబ్బు కాజేశాడని మూడేళ్ళు జైలు వేశారు - విన్లేదుటే?'

జానకి కొయ్యబారిపోయింది. క్షణంలో తేరుకొని ఏడుస్తూ చెప్పింది.

'అమ్మా, సీతారాముడు డబ్బు కాజేయలేదమ్మా, నాకిచ్చాడు- నాకు ప్రాణదానం చేశాడు. వెర్రిబాగులదాన్ని నేనమ్మా.'

*　　　*　　　*

మర్నాడే జానకి హైదరాబాదు వెళ్ళిపోయింది. మళ్ళీ మూడు నెలలకు విధవగా తిరిగి వచ్చింది. జానకి వైధవ్యంతో ఏడ్చిందో లేదో ఎవరికీ తెలియదు. వచ్చిన రోజునే - సీతారాం బావ భాగస్తుడు - భద్రానికి కబురు చేసింది.

తర్వాత జైలు వెతుక్కుంటూ రాజమండ్రి పోయింది.

భద్రం గూడా ప్లీడర్ల దగ్గరికి వెళ్ళి వచ్చి -

'ఇప్పుడేమీ లాభం లేదంటున్నారు' అని చెప్పాడు.

రెండవసారి వెళ్ళినప్పుడుగాని - సీతారాముణ్ణి - చూడలేక పోయింది.

జైల్లో అతని మాటలు విని - యింటికి వచ్చి - భద్రానికీ, అమ్మకీ జానకి చెప్పింది.

'నామీద పగతీర్చుకోటానికే - యిదంతా చేశాడు, మహాత్ములకు గూడ యిట్లాంటి పగ వుంటుందా?'

○

ఆంధ్రప్రభ సచిత్రవారపత్రిక,
19-4-68